

Conclusions provisionals Atmosterra 2021

Dissabte i diumenge 16 i 17 d'octubre 2021 s'han celebrat les jornades Atmosterra, que han aplegat un centenar de persones que, des de diferents àmbits, estan implicades en abordar la transformació dels sistemes alimentaris per fer front a l'emergència climàtica i energètica. A les Jornades es van donar cita representants de la pagesia, el consum organitzat, científics/es i acadèmics/es, la distribució, la restauració i la administració.

Les jornades van desenvolupar quatre objectius:

- Generar un espai obert de trobada, intercanvi, debat i reflexió per dur endavant un procés per promoure i desenvolupar conjuntament aquesta transformació.
- Presentar una diagnosi de la situació actual del sector alimentari i la seva contribució a l'emissió de gasos d'efecte hivernacle a l'atmosfera, la degradació de les terres agrícoles, la contaminació de les aigües i la pèrdua de biodiversitat.
- Establir/Reflexionar les condicions d'uns sistemes alimentaris descarbonitzadors, resilents i possibles escenaris que les compleixin.
- Presentar estratègies que permetin arribar als escenaris desitjats, acompanyant-los d'experiències -històriques i actuals- i de pràctiques que s'hi orienten i que puguin ser replicades pels diferents agents.

Al llarg dels dos dies de debats, ponències i presentació de experiències, es van desenvolupar nombrosos temes que han servit per elaborar aquestes conclusions provisionals de les jornades:

Sobre la diagnosi:

- L'extracció de recursos no renovables està arribant al pic en diferents materials i estem superant la taxa de renovació també en alguns recursos fins ara considerats renovables.
- L'energia obtinguda per energia invertida presenta una corba decreixent degut a que cada cop costa més produir i hi ha una degradació dels recursos. Aquest fet el podem veure també representat en l'agricultura pel decreixement o estacament dels rendiments observat aquesta última dècada a diversos llocs tot i l'augment en l'ús de fertilitzants.
- Aquests processos es retroalimenten en un espiral d'augment de costos de producció i de pèrdua de resiliència del sistema alimentari.
- La ramaderia intensiva arriba a aportar el 70% de la proteïna en l'alimentació occidental i és la principal font de GEH del sector primari ja que consumeix la major part de les collites produïdes mundialment.
- A Espanya, encara que les elevades emissions de GEH del sector primari es mantenen constants des de fa dues dècades, la resta de baules de la cadena alimentària- transport, transformació, refrigeració, resta- han crescut de manera significativa.

- El metabolisme social ha tingut tres transicions al llarg de la història, ara estem en la transició d'eliminar/esgotar els carburants fòssils. Per la qual cosa es necessiten canvis institucionals, de governança i polítics.
- No és possible solucionar la crisi ecosistèmica amb canvis només tecnològics. Ens cal una implicació dels agents econòmics i socials, donant protagonisme als petits productors, per aconseguir una transició alimentària justa per a qui produeix i qui consumeix.
- Es urgent revertir globalment els processos que han portat als sistemes agroalimentaris a ser una font d'emissions de gasos d'efecte hivernacle, de degradació dels sòls i de pèrdua de biodiversitat.
- La PAC i l'OMC han estat un factor clau de l'actual immobilisme polític i cal transformar el seu impacte sobre el sistema alimentari.
- El sòl és el gran reservori de carboni, té el doble de capacitat que a l'atmosfera i el triple que la vegetació. Té propietats ecosistèmiques visibles i intangibles. Un sòl viu, amb altes concentracions de carboni i matèria orgànica permet assegurar la seva fertilitat. Entre d'altres, un sòl viu, és essencial per potenciar/recuperar els conreus de secà, fer front a episodis climàtics extrems i pel manteniment i recuperació dels paisatges de mosaic agroforestals.

Sobre el model que necessitem:

- El sòl és un organisme viu i cal gestionar-lo adequadament i aturar la seva pèrdua. La diversitat de cultius i la reducció de la llaurada, conjuntament amb l'adequació del reciclatge de residus orgànica (bioresidus) son potencialment les principals eines per la seva conservació i regeneració.
- Es necessari mobilitzar recursos per la cogeneració de coneixement que necessàriament inclogui a tots els actors per la consolidació d'un nou paradigma agronòmic basat en el cicle del carboni destacant la fotosíntesis i el reciclatge km 0 com a principals motors de la agricultura.
- Pràctiques agrícoles com incorporació de restes vegetals rics en carboni, tombar de cultius i adob verds, sembra directa sense herbicida, evitar purins utilitzant llits de palla, cobertura permanent en conreus llenyosos tant de regadiu com de secà, agroforesteria i el màxim aprofitament del sistema de pastura amb ramaderia extensiva són algunes de les pràctiques que s'han mostrat eficients per dur a terme el canvi de model.
- Afavorir, facilitar i finançar la investigació participativa que orienti i analitzi les noves pràctiques agrícoles i ramaderes a tots els nivells -parcel·la, regió o sector productiu- és clau per superar les dificultats i incerteses del canvi de model i no deixar enrere a cap productor.
- Les transformacions del sistema alimentari requereixen del suport social i de l'administració, el consens del sector productiu i la col·laboració del món científic per fer-les viables i eficients.
- Cal remunerar i fer visibles les tasques reproductives -reposar la matèria orgànica dels sòls, reproduir les llavors o races tradicionals de bestiar, restaurar les sèquies, ensenyar als joves membres de la comunitat, sensibilitzar a la població- que des de el sector de la pagesia i els

grups de consum organitzat s'estan realitzant per desenvolupar Sistemes Agroalimentaris Locals de Base Agroecològica.

- Així mateix, és fonamental fer visible el paper de les dones en la transició cap a una alimentació més justa, saludable i sostenible.
- Es necessari una aliança i un marc de cooperació, dotat de recursos, entre els actors del sistema agroalimentari per fer visible el que ja s'està fent per transformar el model i la seva governança, impulsar-ho i amplificar-ho.
- S'han d'enfortir els criteris de compra local, directa o en circuit curt, així com la difusió/educació/transformació social perquè afavorir el canvi individual en les opcions de compra, però aquests canvis tenen un impacte reduït si no es produeixen transformacions estructurals que el facin possible.
- S'ha d'ampliar i abastir el consum local, basat en una dieta mediterrània, amb aliments saludables, conreats de manera ecològica en el propi territori, amb una remuneració justa i accessibles al consumidor en preu i ubicació física.

Alguns dels reptes que s'alineen amb el nou model són:

- Creació i consolidació d'un nou règim alimentari, alternatiu al dominant i basat en la dieta mediterrània.
- Recuperar el secà i els conreus de llegums i, amb ells, l'alimentació basada en una governança en la que se incloquin a tots els actors i col·lectius socials.
- Aconseguir una logística local eficient.
- Millorar la autonomia energètica en les finques.
- Integrar a la pagesia en la transició alimentària, en la logística i en la fixació de preus.
- Connectar i ampliar l'escala de les experiències agroecològiques.
- Aprofitar i captar recursos de polítiques europees per desenvolupar laboratoris vius agroecològics de cocreació entre els diferents agents.
- Fer pressió als governs i l'administració per a que desenvolupen polítiques intersectorials i inverteixin pressupost en l'acompanyament, suport i desenvolupament del processos i necessitats exposades.

Barcelona 18 octubre de 2021

www.atmosterra.org

jornades@atmosterra.org